

La Gabrielíada

A.S. Puixkin

Traducció i textos
d'Helena Vidal

Il·lustracions
de Dani
Torrent

Calligraf

La Gabrieliada
Aleksandr S. Puixkin

Edicions Cal·lígraf
Figueres, 2015

Primera edició —
desembre 2015

Publicat amb l'ajuda de
l'Institut de la Traducció, Rússia.

Publicació
Edicions Cal·lígraf, SL
Monturiol, 2, 1er 1a
17600 Figueres
Tel. (0034) 615 261 764
www.edicionscalligraf.com
info@edicionscalligraf.com

**Disseny de la col·lecció
i maquetació**
Jaime Vicente

Imatge de coberta
Dani Torrent

Impressió
DC PLUS, Serveis Editorials

ISBN
978-84-944004-6-9

Dipòsit legal
GI-1958-2015

© del text
Traducció i textos
Helena Vidal

© de les il·lustracions
Dani Torrent

© d'aquesta edició
Edicions Cal·lígraf, SL

*Queda rigorosament prohibida,
sense l'autorització per escrit
dels titulars del copyright,
la reproducció parcial o total
d'aquesta obra per qualsevol
mitjà o procediment,
incloent-hi la reprografia
i el tractament informàtic.
Les infraccions d'aquests drets
es troben sotmeses a les
sancions establertes a les lleis.*

Pròleg

Aleksandr Serguéievitx Puixkin provenia de família noble d'antiga nissaga: per part de pare pertanyia a una línia de nobles que ja jugava un paper destacat en els cercles imperials del segle XVII; i per part de mare venia d'un col·laborador de Pere I, Abraham Gannibal, un esclau negre que havia estat regalat de petit a l'emperador i format i, més tard, ennoblit pel tsar. Un oncle de Puixkin, llavors un poeta conegut i avui recordat només pel seu parentiu amb el geni, el portà a estudiar al Liceu, una escola instaurada pel tsar Alexandre I per a fills de la noblesa amb la intenció de formar-hi la futura classe dirigent del país. Efectivament, molts ex-alumnes del Liceu van ser més tard figures importants de l'administració, de la política i de la cultura. Pot semblar contradictori, però justament en aquella escola es duia a terme un ensenyament de caire molt europeu, de to liberal, amb professors sovint estrangers. Una escola on no s'aplicava el càstig corporal. Cal recordar que Alexandre I havia rebut ell mateix una

educació europea i liberal i pujà al tron amb ganes d'introduir reformes importants en el seu país, però les circumstàncies el van fer anar canviant de rumb.

La literatura en què es van educar els nois —naturalment, només nois!— del Liceu era la de l'època classicista, amb el romanticisme trepitjant-li les passes. Del classicisme el Puixkin jove heretà els gèneres poètics, el cultiu de l'harmonia en la forma... i l'humor, el joc provocatiu, a vegades ratllant la indecència, sobretot quan es tractava de versos destinats a la intimitat dels amics. Del romanticisme, entre altres coses, la passió per la llibertat, l'actitud rebel, la denúncia de les tiranies. La combinació d'ambdues tendències era explosiva en una època i un país on les normes eren molt rígides. Uns quants poemes de contingut romàntico-revolucionari i epigrames dirigits contra un ministre, un arximandrita i el mateix tsar Alexandre I, van provocar una severa reacció de les autoritats i Puixkin va ser enviat, als 21 anys, a l'exili a l'interior del país, per tal com l'imperi era tan gran i contenia regions tan allunyades geogràficament i culturalment, que d'indrets per expulsar els elements indesitjables n'hi havia molts. La intenció primera va ser enviar Puixkin a Sibèria, però la intervenció d'amics influents aconseguí que se l'enviés a un exili més dolç: al sud de Rússia, a Chişinău (Kixinirov, en rus), capital de Moldàvia.

De camí cap a Moldàvia es posà malalt i uns amics se l'endugueren al Caucas i a Crimea. D'aquesta manera, entrà en contacte amb l'exotisme «oriental» i «del sud», que el romanticisme descobria i exalçava.

Lluny del seu ambient de la capital, se sentia realment exiliat. Però al mateix temps l'ímpetu de la joventut i del seu caràcter juganer, indomable i provocador, l'entorn d'amics amants de la vida de diversió i les impressions d'un país exòtic i nou per a ell jugaren una influència benèfica. Puixkin es dedicà a escriure i... a continuar amb les seves aventures amoroses, en què la seva biografia va ser prolífica. El seu caràcter insubmís, amant d'escriure epigrames punyents i riure's de qualsevol —entre altres, dels marits banyuts—, li provocà més d'un conflicte amb els seus superiors —nominalment, ell era un petit funcionari de l'administració—, amb la dona d'algun dels quals es va atrevir a flirtejar.

Castigat a reclusió per alguna entremaliadura durant la Pasqua de 1821, no se li va ocórrer altra cosa que escriure un poema sacríleg. Però ell no era només un jove entremaliat, era un gran poeta que en aquella època estava assajant el gènere de poemes romàntics de tall byronià. I *La Gabrieliada* va resultar ser una mena d'assaig del gènere, un poema amb una estructura que després plasmà en poemes com *Els germans bandolers* i *La font de Bakhtxissarai*: una trama argumental puntejada per digressions líriques. A diferència d'altres bromes grolleres, fins i tot pornogràfiques, que el poeta es permetia en la correspondència amb els amics, *La Gabrieliada* és un bellíssim poema, de gran qualitat literària, amb digressions líriques meravelloses, amb humor, amb un ús exquisit del llenguatge, simplificat al màxim i alhora dens de suggeriments. Això no treu que el seu contingut agosarat hagi provocat sempre reaccions molt vives, fins

al punt que hi ha qui ha volgut demostrar que el geni no era l'autor del poema, però això avui ningú no s'ho pren seriosament.

De bon principi *La Gabrielíada* estava destinada només als amics. Com és obvi, no es va publicar mai i es transmetia en còpies manuscrites. Però les còpies es van anar multiplicant i finalment l'obra va ser denunciada a les autoritats. El 1828 el poeta va ser sotmès a un parell d'interrogatoris en els quals va negar categòricament la seva autoria. Finalment, davant la insistència de les autoritats, va escriure una carta personal al tsar Nicolau I. Durant molt de temps no es va conèixer el contingut de la carta, però se suposava que Puixkin s'hi reconeixia com a autor de l'obra. Després d'això, el tsar manà tancar la investigació¹. Per què el poeta insistia a negar la seva autoria? D'una banda, només feia dos anys que havia acabat el seu segon exili: després dels 4 anys a Moldàvia i Ucraïna, entre 1820 i 1824, va passar dos anys més reclòs en una propietat de la seva mare (Mikhàilovskoie, a la província de Pskov, a prop d'Estònia), arran d'unes afirmacions de caire ateu escrites en una carta que va obrir la censura. Ser l'autor d'un poema sacríleg podia significar un nou exili o fins i tot alguna cosa pitjor. D'altra banda, el poeta havia anat evolucionant i es trobava ja molt lluny de l'estat d'ànim eixelebrat dels seus anys joves. Sempre més va renegar d'aquella obra, pecat de joventut. Si en trobava còpies a casa dels amics, les destru-

¹ L'any 1951 se'n va descobrir una còpia que confirmà les suposicions... si la còpia és autèntica, cosa que alguns han discutit.

ïa i demanava que es destruïssin. El to d'aquella broma quedava molt lluny del tarannà profund, reflexiu, religiós del Puixkin madur. Com ho demostra poema «Els pares del desert i les donzelles santes...», escrit l'any 1836. Pot ser bo llegir-lo i comprovar el contrast amb *La Gabrielíada*, per contrabalançar la gosadia del rampell juvenívol amb el lirisme pregon de la maduresa:

Els pares del desert i les donzelles santes
per elevar llurs cors cap a aires invisibles
i enfortir l'esperit entre els sotrats del món
han compost per a Déu pregàries innombrables;
però no n'hi ha cap entre elles que m'entendreixi tant
com la que el sacerdot renova per Quaresma,
repetint-la tothora cada un dels dies tristos;
els meus llavis la diuen més sovint que cap altra,
té un poder misteriós que em refà en les caigudes:
Senyor dels meus destins! Deslliura la meva ànima
de l'afany de poder, aquesta serp oculta,
de la paraula vana i de l'abatiment;
no deixis que judiqui els fets del meu germà,
ans permet-me de veure les meves pròpies faltes
i guia'm per la senda que du a la caritat,
a la paciència humil i a l'estat de puresa.²

HELENA VIDAL
Juliol de 2014

² Puixkin parafraseja aquí una de les pregàries més importants de la tradició ortodoxa, la pregària atribuïda a Efreem el Sirià, que el capellà llegeix diverses vegades cada dia durant el període de Quaresma.

La Gabrielíada

Воистину еврейки молодой
Мне дорого душевное спасенье.
Приди ко мне, прелестный ангел мой,
И мирное прими благословенье.
Спасти хочу земную красоту!
Любезных уст улыбкою довольный,
Царю небес и господу-Христу
Пою стихи на лире богомольной.
Смиранных струн, быть может, наконец
Её пленят церковные напевы,
И дух святой сойдет на сердце девы;
Властитель он и мыслей и сердец.

Шестнадцать лет, невинное смиренье,
Бровь тёмная, двух девственных холмов
Под полотном упругое движенье,
Нога любви, жемчужный ряд зубов...
Зачем же ты, еврейка, улыбнулась,
И по лицу румянец пробежал?

Un sol desig em mou, en veritat:
salvar del mal aquesta jove hebrea.
Acosta't, àngel meu, i rep, gentil,
la meva benedicció serena.
Vull redimir la terrenal bellesa.
Content de rebre el teu somrís amable,
a Jesucrist, del Cel nostre senyor,
elevo els cants de la lira devota.
Potser podrà la melodia humil
de l'instrument piadós seduir-te,
i baixarà al teu cor l'Esperit Sant;
en Ell els cors i els pensaments es fonen.

La candidesa ingènua, els setze anys,
la cella negra, per sota la roba
peuets per a l'amor, i dents com perles...
Per què, gentil hebrea, aquest somrís
i aquest vermell que ara t'ha encès les galtes?
Sí que em sap greu, t'enganyes, estimada.

Нет, милая, ты право, обманулась:
Я не тебя, — Марию описал.

В глуши полей, вдали Ерусалима,
Вдали забав и юных волокит
(Которых бес для гибели хранит),
Красавица, никем ещё не зрима,
Без прихотей вела спокойный век.
Её супруг, почтенный человек,
Седой старик, плохой столяр и плотник,
В селенье был единственный работник.
И день и ночь, имея иного дел
То с уровнем, то с верною пилою,
То с топором, не много он смотрел
На прелести, которыми владел,
И тайный цвет, которому судьбою
Назначена была иная честь,
На стебельке не смел ещё процвести.
Ленивый муж своею старой лейкой
В час утренний не орошал его;
Он как отец с невинной жил еврейкой,
Её кормил — и больше ничего.

Но, братие, с небес во время оно
Всевышний бог склонил приветный взор
На стройный стан, на девственное лоно
Рабы своей — и, чувствуя задор,
Он положил в премудрости глубокой
Благословить достойный вертоград,
Сей вертоград, забытый, одинокой,
Щедротою таинственных наград.

No tu, sinó Maria he retratat.

Lluny de Jerusalem, al camp, ben sola,
Lluny de platxèria, lluny de fadrinalla
(el diable els du per fer pecar els humans),
la donzella, per hom no coneguda,
tranquil·lament mirava passar el temps.
El seu espòs, un home molt honrat,
un mal fuster, un vell de cabells grisos
i l'únic menestral en tot el poble,
atrafegat de dies i de nits
amb el nivell, la serra i la destral,
poc es mirava gaire aquells encants
que posseïa ell sol, enfeinat sempre.
I la secreta flor a la qual tenien
prevista una altra honor els alts destins,
en el tany no gosava poncellar.
L'espòs, engorronit, no la regava
de matí amb el seu vell ruixador;
vivía com un pare amb la donzella,
l'alimentava cada dia i prou.

Però, germans, en aquell temps, l'Altíssim
volgué posar un esguard acollidor
damunt el bust i ventre virginals
d'aquella seva esclava; encès el cor,
el Savi, el Més Pregon, va decidir
d'agraciar el verger abandonat,
amb la llarguesa dels seus dons secrets.

Уже поля немая ночь объемлет;
 В своем углу Мария сладко дремлет.
 Всевышний рек, — и деве снится сон;
 Пред нею вдруг открылся небосклон
 Во глубине своей необозримой;
 В сиянии и славе нестерпимой
 Тьмы ангелов волнуются, кипят,
 Бесчисленны летают серафимы,
 Струнами арф бряцают херувимы,
 Архангелы в безмолвии сидят,
 Главы закрыв лазурными крылами, —
 И, яркими одеян облаками,
 Предвечного стоит пред ними трон.
 И светел вдруг очам явился он...
 Все пали ниц... Умолкнул арфы звон.
 Склонив главу, едва Мария дышит,
 Дрожит как лист и голос бога слышит:
 «Краса земных любезных дочерей,
 Израиля надежда молодая!
 Зову тебя, любовьию пылая,
 Причастница ты славы будь моей:
 Готовь себя к неведомой судьбине,
 Жених грядет, грядет к своей рабыне».

Вновь облаком оделся божий трон;
 Восстал духов крылатый легион,
 И раздалась небесной арфы звуки...
 Открыв уста, сложив умильно руки,
 Лицу небес Мария предстоит.
 Но что же так волнует и манит
 Её к себе внимательные взоры?

Ja encercla els camps la nit, tot s'asserena;
 dolçament dorm Maria al seu racó.
 Parla l'Altíssim, i li envia un somni;
 i veu Maria com es bada el cel,
 profunditat enllà, inabastable;
 al cor d'una gran llum encegadora
 una mar d'àngels formigueja i bull,
 milers de serafins vénen i volen,
 a cents els querubins puntegen l'arpa,
 i seuen els arcàngels, en silenci,
 que els caps amaguen amb blavisses ales;
 voltat de núvols resplendents es dreça,
 davant de tots, el tron de Déu Etern.
 De sobte, resplendent, es mostra als ulls.
 Tothom cau de genolls.... L'arpa emmudeix.
 Maria, dolça, no gosa alenar,
 tremola tota mentre Déu li parla:
 —Oh, tu, jove esperança d'Israel,
 la més volguda de les meves filles!
 Encès d'amor, et faig venir per dir-te
 que vull compartir amb tu la meua glòria:
 prepara't, doncs, a rebre el meu misteri,
 ja ve l'espòs, ja ve cap a l'esclava.

S'ha ennuvolat de nou del tron de Déu,
 s'aixequen les miríades alades
 i sona el cant de l'arpa, celestial...
 D'humil posat, un xic oberts els llavis,
 Maria, dreta, rep l'esguard del cel.
 Però, digueu, què és que la pertorba
 i atrau tant la mirada dels seus ulls?

*Entre l'eixam dels
cortesans, qui és
el jove que la fita amb
ulls constants?*

